

โรคมือเท้าปาก (Hand foot and mouth disease)

ICD-10: B08.4, B08.5

1. นิยามในการเฝ้าระวังโรค (Case definition for surveillance)

1.1 เกณฑ์ทางคลินิก (Clinical criteria)

มีตุ่มใส หรือแผลในปาก หรือมีผื่นแดงหรือตุ่มใสขนาดเล็กที่บริเวณฝ่ามือ ฝ่าเท้า แขน ขา ลำตัว หรือก้น

1.2 เกณฑ์ทางห้องปฏิบัติการ (Laboratory criteria)

1.2.1 การตรวจทางห้องปฏิบัติการทั่วไป (Presumptive diagnosis)

ไม่มี

1.2.2 การตรวจทางห้องปฏิบัติการจำเพาะ (Specific diagnosis)

- การตรวจหาเชื้อ/แอนติเจน/สารพันธุกรรมของเชื้อ (Pathogen identification)

- วิธี Reverse transcription polymerase chain reaction (RT-PCR) โดยป้ายเชื้อจากคอหอย (Throat swab) ควรเก็บภายในสัปดาห์แรกหลังเริ่มป่วย หรือป้ายจากตุ่มน้ำพองที่ทำให้แตกบริเวณมือ เท้า หรือ ก้น (ก่อนตุ่มน้ำติดเชื้อหนองหรือเป็นสะเก็ด) หรือเก็บอุจจาระ (Stool) ภายใน 14 วันหลังเริ่มป่วยดีที่สุด (แต่อาจพบเชื้อในอุจจาระได้นานถึง 6 สัปดาห์) หรือน้ำไขสันหลัง (Cerebrospinal fluid: CSF) พบสายพันธุ์กรรมของเชื้อไวรัสเอนเทอโร (Enterovirus)

- วิธีเพาะแยกเชื้อ (Viral isolation) ใช้ตัวอย่างเชื้อจากคอหอย (Throat swab) หรือ ตุ่มน้ำพองที่ทำให้แตก หรือ อุจจาระ พบเชื้อเอนเทอโรไวรัส (Enterovirus)

- การตรวจหาภูมิคุ้มกันของเชื้อ (Serology)

- วิธี Hemagglutination inhibition test (HI) หรือ Micro-neutralization test โดยการเก็บตัวอย่าง ซีรัมคู่ (Paired sera) ห่างกันอย่างน้อย 10-14 วัน และพบระดับภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 4 เท่า (Four fold rising)

2. ประเภทผู้ป่วย (Case classification)

2.1 ผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) หมายถึง ผู้ที่มีอาการตามเกณฑ์ทางคลินิก

2.2 ผู้ป่วยเข้าข่าย (Probable case) หมายถึง ผู้ที่มีอาการตามเกณฑ์ทางคลินิก และมีประวัติเชื่อมโยงทางระบาดวิทยากับผู้ป่วยยืนยัน

2.3 ผู้ป่วยยืนยัน (Confirmed case) หมายถึง ผู้ที่มีอาการตามเกณฑ์ทางคลินิก และมีผลบวกตามเกณฑ์ทางห้องปฏิบัติการจำเพาะข้อใดข้อหนึ่ง

3. การรายงานผู้ป่วยตามระบบเฝ้าระวังโรค (Reporting criteria)

3.1 ให้รายงานตั้งแต่ผู้ป่วยสงสัย ในระบบเฝ้าระวังโรค (รง. 506) รหัสโรค 71 ด้วยรหัส ICD-10: B08.4 (Hand foot mouth disease) และ B08.5 (Herpangina) จำแนกรหัส Organism type ดังนี้

1. HFM ไม่ระบุเชื้อ
2. Herpangina ไม่ระบุเชื้อ
3. Enterovirus 71
4. Coxsackie A

5. Coxsackie B

6. Enterovirus other or unspecified

3.2 ให้รายงานการสอบสวนผู้ป่วยเฉพาะราย และการระบาดแบบเป็นกลุ่มก้อน ในระบบเฝ้าระวังเหตุการณ์ (Event-based Surveillance System)

4. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Verification)

- ผู้ป่วยรายเดียวกันที่ถูกรายงานภายใน 30 วัน ถือว่าเป็นการรายงานซ้ำซ้อน
- ต้องตรวจสอบ (Verify) ข้อมูลผู้ป่วยทุกรายที่ได้รับรายงานว่าเป็นโรคมือเท้าปากและเสียชีวิต

5. การสอบสวนโรค (Epidemiological investigation)

5.1 การสอบสวนผู้ป่วยเฉพาะราย (Case investigation) กรณีพบผู้ป่วยที่มีภาวะแทรกซ้อนรุนแรง เช่น ปอดบวม น้ำ กล้ามเนื้อหัวใจอักเสบ สมออักเสบ หรือกล้ามเนื้ออ่อนแรงเฉียบพลันทุกราย หรือกรณี ผู้ป่วยเสียชีวิตทุกราย เพื่อหาปัจจัยเสี่ยง แหล่งแพร่โรค และให้สุขศึกษาในการป้องกันโรค

5.2 การสอบสวนการระบาด (Outbreak investigation) กรณีพบผู้ป่วยสงสัยเป็นกลุ่มก้อนตั้งแต่ 2 รายขึ้นไป ภายใน 1 สัปดาห์ ในสถานที่เดียวกัน เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน เป็นต้น เพื่อหาเชื้อก่อโรคและสาเหตุของการระบาด โดยให้ดำเนินการตามเงื่อนไขการออกสอบสวนโรคของทีมปฏิบัติการสอบสวนโรค (Joint investigation team: JIT) กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค ฉบับปัจจุบัน (ภาคผนวก)

6. หมายเหตุ (Remarks)

- ระยะฟักตัว 3-6 วัน

7. เอกสารอ้างอิง (References)

7.1 Centers for Disease Control and Prevention. Hand Foot and Mouth Disease [Internet]. [cited 2018 Nov 11] Available from: <https://www.cdc.gov/hand-foot-mouth/index.html>

7.2 สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. นิยามโรคติดต่อ ประเทศไทย. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์; 2546.

7.3 สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข. โรคมือเท้าปากจาก Enterovirus 71 [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 26 มิถุนายน 2561]. เข้าถึงได้จาก: <http://nih.dmsc.moph.go.th/login/showimgpic.php?id=14>